

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 2. jūlijā

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Jautrīte Briede, tiesneši Veronika Krūmiņa un Juris Juriss,

kolēģijas sēdē izskatījusi pieteikuma iesniedzējas [..] pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 109/2025),

konstatēja:

1. Ieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Civillikuma 316. panta pirmo un otro teikumu un Bāriņtiesu likuma 26. panta otro daļu, ciktāl šīs normas neparedz iespēju par aizbildņiem vienlaikus iecelt abus laulātos, (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 110. pantam.

2. Civillikuma 316. panta pirmais un otrais teikums nosaka:

“Katrās aizbildnības pārvaldībai ieceļams viens aizbildnis. Sevišķi grūtām un sarežģītām aizbildnībām var iecelt arī vairākus aizbildņus, tomēr ne vairāk par trim.”

Savukārt Bāriņtiesu likuma 26. panta otrā daļa nosaka:

“Īpaši grūtos un sarežģītos aizbildnības gadījumos bāriņtiesa var iecelt vairākus aizbildņus, bet ne vairāk par trim.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Pieteikuma iesniedzēja jau iepriekš ir vērsusies Satversmes tiesā par apstrīdēto normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 110. pantam (ieteikums Nr. 78/2025). Pēc šā pieteikuma Satversmes tiesas 1. kolēģija 2025. gada 29. maijā, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu un sesto daļu, pieņēma lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu (turpmāk – kolēģijas 2025. gada 29. maija lēmums).

Līdz ar to kolēģijai jāvērtē, vai izskatāmajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts vai juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

5. Izskatāmajā pieteikumā nav mainījies faktisko apstākļu izklāsts, bet tas papildināts ar argumentiem par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 110. pantam.

5.1. Kolēģijas 2025. gada 29. maija lēmumā atzīts, ka prasījums vērtēt apstrīdēto normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām. Tāpat kolēģijas lēmumā atzīts, ka apstrīdētās normas neliedz sievietei, kura atrodas laulībā, kļūt par bērna aizbildni. Tieši pretēji, par bērna aizbildni var kļūt gan bērna tuvākie radnieki, gan citas personas neatkarīgi no to civilstāvokļa statusa.

Izskatāmais pieteikums ir papildināts ar argumentiem par to, ka pieteikuma iesniedzēja un viņas laulātais ir faktiski pastāvošo ģimenes attiecību ar bērniem dalībnieki un ka apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret laulātajiem neatkarīgi no dzimuma. Tomēr šīs izmaiņas nenovērš iepriekš kolēģijas lēmumā konstatēto trūkumu. Apstrīdētās normas nosaka ieceļamo aizbildņu skaitu aizbildnības pārvaldībai, taču tās neparedz ierobežojumus

attiecībā uz konkrētām personām vai personu grupām, kas var kļūt par bērna aizbildni. Tādējādi prasījums vērtēt apstrīdēto normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam joprojām neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

5.2. Kolēģijas 2025. gada 29. maija lēmumā atzīts, ka pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums prasījumam vērtēt apstrīdēto normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 110. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Pieteikumā Nr. 78/2025 nebija pamatots tas, ka likumdevējs nav veicis pasākumus ikviena bez vecāku gādības palikuša bērna un ārpusģimenes aprūpes īstenošanas rezultātā izveidojušās ģimenes aizsardzības nodrošināšanai. Kolēģijas 2025. gada 29. maija lēmumā, atsaucoties uz Satversmes tiesas 2021. gada 4. novembra spriedumu lietā Nr. 2021-05-01, tika atzīts, ka likumdevējs ir veicis šādus pasākumus. Izskatāmajā pieteikumā izvērsti argumenti par to, ka laulātais, kurš faktiski īsteno rūpes par bērnu, bet nav aizbildnis, netiek tiesiski aizsargāts. Tomēr iepriekš iesniegtajā pieteikumā norādīto argumentu izvērsšana vai apjoma palielināšana nenovērs iepriekš kolēģijas lēmumā konstatēto trūkumu. Turklāt, kā kolēģija jau iepriekš norādīja, aizbildnība ir tikai viens no pasākumiem, kas nodrošina bez vecāku gādības palikuša bērna un ārpusģimenes aprūpes īstenošanas rezultātā izveidojušās ģimenes aizsardzību.

Pieteikumā Nr. 78/2025 tika norādīts, ka valsts nav izpildījusi Latvijas Republikas Satversmes 110. pantā ietvertos pienākumus arī tāpēc, ka aizbildnības gadījumā nav noteikts audžuģimeņu tiesiskajam regulējumam līdzvērtīgs regulējums, kur statuss tiek piešķirts abiem laulātajiem. Kolēģija atzina, ka audžuģimenē neviens no audžuvecākiem neīsteno bez vecāku gādības palikušā bērna likumiskā pārstāvja tiesības. Izskatāmajā pieteikumā uzsvērts, ka, neraugoties uz Bāriņtiesu likumā noteikto ierobežoto tiesību apjomu, audžuģimenē laulātie kopīgi īsteno bērna aprūpi. Vienlaikus pieteikumā norādīts, ka arī šobrīd gan pieteikuma iesniedzēja, gan viņas laulātais īsteno bērnu aprūpi, taču ar ierobežojumiem pieteikuma iesniedzēja saskaras bērnu pārstāvībā. Savukārt

kolēģija jau iepriekš norādīja, ka audžuģimenē pārstāvību īsteno bāriņtiesa, nevis audžuvecāki.

Kolēģijas 2025. gada 29. maija lēmumā arī norādīts, ka pieteikumā ietvertie argumenti par citu valstu tiesisko regulējumu nav uzskatāmi par juridisko pamatojumu tam, ka apstrīdētās normas neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 110. pantam. Izskatāmajā pieteikumā izvērsti argumenti, kādēļ tiesai jāņem vērā citu valstu tiesiskais regulējums. Tomēr iepriekš norādīto argumentu izvēšana nenovērš to, ka citu valstu tiesiskā regulējuma esība nepamato apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 110. pantam.

Visbeidzot, kolēģija par pieteikumā Nr. 78/2025 nepamatotu atzina to, ka apstrīdētās normas neatbilst faktiskajai sociālajai realitātei vai ir pretrunā ar tām tiesiskajām attiecībām, kas pēc apstrīdēto normu pieņemšanas ir kļuvušas par dominējošām, un ka tās konkrētajā gadījumā varētu būt pamats apstrīdēto normu konstitucionalitātes pārskatīšanai. Izskatāmais pieteikums papildināts ar argumentiem, kas pēc būtības saistīti ar laulāto vienlīdzību faktiskajā sociālajā realitātē. Taču kolēģija jau norādīja, ka apstrīdētās normas neliedz noteiktām personām vai personu grupām kļūt par bērna aizbildni. Tādējādi izskatāmajā pieteikumā joprojām nav novērsts kolēģijas 2025. gada 29. maija lēmumā konstatētais trūkums.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (ieteikums Nr. 109/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Jautrīte Briede